

وضعیت افت و خیز صنعت در گفت و گو با مهدی صادقی نیارکی، سرپرست معاونت امور صنایع صمت

عمق ساخت داخل با تمام قوا باید افزایش یابد

مرجان اسلامی فر

خبرنگار

با کاهش سهم درآمدهای نفتی در اقتصاد و منفی شدن رشد اقتصادی با نفت، آمارهای جدید نشان می دهد که نقش و سهم بخش صنعت و معدن در رشد اقتصادی کشور با تولید ناخالص داخلی بدون نفت، افزایش پیدا کرده است. به گونه ای که بار رشد اقتصادی بدون نفت کشور بر دوش بخش صنعت و معدن افتاده است. آمارهای جدید برای بسیاری از کارشناسان قابل توجه است. چراکه بعد از تشدید تحریم ها، چندان تصور نمی شد که بخش صنعت و معدن بتواند در حوزه اقتصاد ملی نقش آفرینی کند.

اما کارنامه ۹ ماهه وزارت صمت نشان می دهد که در اندک شماری از صنایع حال صنعت کشور خوب نیست و در سایر بخش ها ضمن رشد تولید، کاهش ها در حال جریان است؛ ولی با این فرق که تولید کنندگان داخلی هم به معنای واقعی به سمت داخلی سازی رفتند و خیلی از واحدهای صنعتی که کاهش تولید را در پایان سال گذشته تجربه کردند این روزها به مجموعه های دانش بنیان و ایده های وطنی تکیه کردند تا سهم وابستگی خود به خارج از کشور را کم کنند. براساس آمار اعلامی وزارت صمت، طی ۹ ماهه سال جاری از میان ۴۲ محصول منتخب صنعتی و معدنی، ۲۸ محصول رشد و ۱۴ محصول کاهش تولید داشته اند. فعالان صنعتی در گفت و گوهایی که با روزنامه ایران داشتند، عنوان کردند تا زمانی که تکیه دولت ها بر نفت و درآمدهای نفتی باشد، صنعت کشور رشد نخواهد کرد و خیلی از تولید کنندگان مجبور به حذف فعالیت خود از گردونه رقابت و چرخه اقتصاد بدون نفت بودند که این روزها خواهان اقتصاد بدون نفت بودند که این روزها به خاطر شرایط تحریم فراهم شد. بدین جهت خیلی از صنعتگران که نفت را مانع پیشرفت صنعتی می دانستند می گویند توسعه فعالیت صنعتی را هدف گذاری کردند و اکنون امیدوارند با کمک بانک ها تولید وطنی را اجرایی کنند.

البته افراد و گروه های صنعتی هم هستند که مشکلاتشان بیشتر شده است و اعتقاد دارند تا زمانی که تحریم ها بر داشته نشود نمی توانند توسعه و رونق را به گروه صنعتی خود برگردانند. وزارت صمت برای این گروه ها سبزی در نظر گرفته است که طی آن داخلی سازی با کمک مهندسان ایرانی انجام شود، از سویی دولت از همه بخش ها خواسته است که در کنار تولید قرار گیرند نه رویه روی آنها؛ چالش های حوزه صنعت، آینده تولید، وضعیت تولید سازان و دیگر موضوعات صنعتی را که می تواند به تصمیم گیری و اقدامات صنعتی کمک کند، از مهدی صادقی نیارکی، سرپرست معاونت امور صنایع وزارت صنعت، معدن و تجارت پرسیدیم. در ادامه گفت و گوی «ایران» با مهدی صادقی نیارکی می آید.

تحلیل شما از وضعیت این روزهای صنعت چیست؟

وضعیت صنعت کشور در دو بخش قابل ارزیابی است. یک بخش بر اساس شاخص ها و آمار تولید است که طی آن می توان به وضعیت دقیق تولید رسید. بخش دیگر مشاهدات محیطی و ارتباطی است که سازمان های مسئول با تولید کنندگان دارند. آمارهای رسمی تولید که ۹ ماهه ۲۰۱۸ رسانه ای شده است، نشان می دهد که وضعیت تولید نسبت به گذشته بهبود پیدا کرده است و این رشد در صنایعی که مبتنی بر ساخت هستند، پیش از سایر صنایع دیده می شود. این نوع کالاها پیشران اقتصاد هستند. از جمله محصولات که شاهد رشد آن هستیم می توان به صنایع فولاد و پتروشیمی اشاره کرد. این گونه صنایع حلقه های پسین و پیشین را شکل می دهند. زمانی که چنین صنایعی رشد تولید را رقم می زنند، سایر صنایع هم پیشرفت می کنند. در مشاهدات محیطی که شاهد اتفاق های خوبی هستیم، تولید کنندگان می گویند، تولید برای آنها توجیه اقتصادی پیدا کرده و اکنون فعالیت در بخش صنعت و تولید مزیت پیدا کرده است. پیش بینی بانک جهانی دل بر این است که ایران رشد اقتصادی را تجربه خواهد کرد. این پیش بینی گویای آن است که حوزه صنعت و خدمات در حال پیشرفت هستند. وقتی درآمدهای نفتی رو به کاهش است، یعنی اقتصاد کمترین تأثیر را از آن می پذیرد و از این رو سایر بخش ها در مسیر رشد قرار می گیرند.

به نظر شما چرا اکنون تولید توجیه پذیر شده است؟

تولید خیلی از کالاها امروز توجیه پذیر شده است. برپایه محیطی ۲۰۱۸ سال پیش نشان می دهد که نرخ ارز روند تقریباً ثابتی را داشته، درست است که ثبات نرخ ارز سبب ثبات پایه پولی، کاهش ریسک سرمایه گذاری و توجیه پذیری سرمایه گذاری می شود اما اگر در این شرایط، شاخص تورم فزاینده باشد تولید صرف ندارد، چرا که واردات ارز آن رو به صرفه تر خواهد بود. به همین دلیل طی سال های اخیر و در زمان ثبات قیمت ارز شاهد افزایش واردات کالا به کشور بودیم. در مقطع فعلی به جهت واقعی شدن نرخ ارز، تولید انواع داخلی صرفه اقتصادی پیدا کرده و واردات توجیه فنی و اقتصادی خود

را از دست داده است. در این بازه زمانی و تا قبل از اینکه شاخص قیمت با تغییرات زیادی روبه رو شود، توصیه می کنم که با تمام قوا عمق ساخت داخل را افزایش دهیم. البته عمق ساخت داخل زمانی رشد می کند که مسائل محیطی و پیرامونی داخل کشور هم حل شود. بدین جهت نیازمند حذف بخشنامه های زائد و قراردادهای هستیم که اجازه نمی دهد تولید مسیر خود را برود.

■ در حال حاضر اشتیاق سرمایه گذاری در بین

سرمایه گذاران و واحدهای تولیدی وجود دارد؟
بر اساس پایش، تجزیه و تحلیل محیط می توان عنوان کرد در کالاهایی که به واسطه تحریم واردات آن به کشور با مشکلاتی روبه رو شده، مجبور هستیم به سمت خودتکایی حرکت کنیم که همین امر سبب شده در تولید چنین کالاهایی در بین تولید کنندگان شور و شوق ایجاد شود. در این میان در بعضی از کالاها با باور تولیدات داخلی، بازار جدید صادراتی پیدا شده است. یکی از بازارهای جدید صادراتی در بخش مصنوعات پلاستیکی است. اگر روند صادراتی این نوع کالاها ارزیابی شود، می بینیم که طی ماه های که از تحریم می گذرد، صادرات آنها رشد پیدا کرده است. هر چقدر در زنجیره پتروشیمی به کالاهای ارزش افزوده بیشتری داده شود، تناژ کمتری صادر و درآمد بیشتری عاید کشور می شود. مشاهدات ما این است که محدود شدن برخی از کالاها و منطقی شدن نرخ ارز تولیدات صنعتی را توجیه پذیر کرده است. نمونه دیگری که می توان به آن اشاره کرد، پوشاک است. اکنون که ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز اعلام کرده، طی چند وقت اخیر میزان قاچاق پوشاک کاهش یافته است. در این میان بنگاه های مختلف تولیدی به ما اعلام کردند که به مدار تولید برگشتند و برخی از واحدهای صنعتی که شیفت کاری خود را کاهش داده بودند، مجدداً نسبت به افزایش شیفت کاری خود اقدام کردند.

وزارت صنعت، معدن و تجارت به دنبال آن است که پلنفرمی در رشته فعالیت های صنعتی شکل بگیرد؛ پلنفرمی که اجزا را به هم متصل کند و در قالب یک اکوسیستم، سایر مجموعه ها را به حرکت در آورد. البته طی چند سال اخیر در خیلی از رشته های صنعتی پلنفرم ها شکل گرفته است. پلنفرم ها باید تبدیل به زنجیره ارزش افزوده و این زنجیره به بازار جهانی وصل شود.

این زنجیره ها در وزارت صنعت، معدن و تجارت در حال شناسایی و شکل گیری است. با چنین تعریف و رویکردی وقتی سرمایه گذاری اتفاق می افتد باید از آن حمایت کرد. این روالی است که همه کشورها در صنایع نوپای خود طی می کنند. حمایت های دولتی باید تا زمانی باشد که واحدهای صنعتی به بلوغ برسند و بتوانند در داخل و خارج از کشور جایگاه خود را پیدا کنند.

■ چرا صحبت های مدیران وزارت صمت با فضایی که تولید کنندگان ترسیم می کنند متفاوت است؟ دولتمردان از رشد تولید بهبود فضایی کسب و کاری می گویند اما فعالان صنعتی گله مند هستند و می گویند روزه روز شرایط تولید بدتر شده است، علت این تناقض گویی چیست؟

موضوعاتی که در باب بهبود شرایط صنعتی عنوان کردم، مشاهدات محیطی ما است. اگر تولید کنندگان به ما حرفی می زنند و در سایر فضاها، حرف دیگری، موضوع اش کاملاً متفاوت است. در باز دیدهایی که از واحدهای صنعتی داشتیم و بدون دوربین و خبرنگار بوده است، واقعیت را از زبان تولید کنندگان شنیدیم و آنها از بهتر شدن شرایط صحبت کردند. عمده اعتراض تولید کنندگان به ضوابط، مصوبات، بخشنامه ها و برخی از محدودیت ها (موانع تولید) برمی گردد که برخی از آن با عنوان تحریم داخلی یاد می کنند. تولید کنندگان می گویند اگر محیط کسب و کارشان مناسب شود، امکان افزایش تولید بیشتر خواهد شد. در شرایط حاضر، هر چقدر عمق ساخت داخل بیشتر باشد، مشکلات تولید کمتر است. واحدهایی که تولیداتشان واردات محور (مونتاژکار) بوده است، امروز بیشترین مشکل را دارند. یک بحث هم به فرهنگ برمی گردد، اگر واحدهای صنعتی احساس رضایت را به صورت عومی مطرح کنند، تصور می کنند که توجیه به آنها کمتر می شود. در حقیقت این اعتراض ها به خاطر این است که دولت، تشکلات ها و سایر مجموعه ها به آنها توجیه بیشتری کنند.

■ خیلی از مواقع گفته شده فعالان صنعتی جنبه رسانه ای ندارند، یعنی هدف جلب توجه دولت و تشکلات هائیت است؟

آدم های در حال رفت و آمد به وزارت صنعت، معدن و تجارت می باشند که بالای هزار میلیارد تومان در شرایط تحریم در حال سرمایه گذاری هستند. متأسفانه برخی از واحدهای صنعتی ترجیح می دهند که احساس رضایت خود را عنوان نکرده و مخفی کنند. این به معنای آن نیست که بخوایم از شرایط موجود دفاع کنیم و بگویم فضای تولید ایران به مثابه بهشت است. هیچ کش در اندازه ما به خاطر مراجعات مکرر صنعتگران آنها را درک نمی کند، بسیاری از ضوابط و مقررات چون بگای دستگاہی و بخشی دارد، محدودیت هایی را برای تولید کنندگان ایجاد کرده است.

■ شاید به همین دلیل است که واحدهای صنعتی می گویند اگر دولت دست از سر ما بردارد،

■ پنجشنبه ۲۴ بهمن ۱۳۹۸
■ سال بیست و ششم
■ شماره ۷۲۷۸

اقتصاد به زبان ساده

وضعیت افت و خیز صنعت در گفت و گو با مهدی صادقی نیارکی، سرپرست معاونت امور صنایع صمت

عمق ساخت داخل با تمام قوا باید افزایش یابد

مشکلات حل می شود؟

هیچ جای دنیا حتی در آزادترین اقتصادها، دولت دستش را از کسب و کارها بر نمی دارد. به عنوان مثال کشور آمریکا، رفتارهایی که در تعرفه ها، خروج از پیمان ها، ایجاد الزام مبنی بر اینکه با کدام کشورها همکاری نشود و سایر موارد، جنبه دخالت در اقتصاد دارد. با این تفسیر در آزادترین اقتصادها هم دولت ها حضور دارند. اما نوع دخالت و میزان دخالت کشورها متفاوت است.

■ هر باری که به وزارت صنعت، معدن و تجارت می آید، در ورودی مملو از افرادی بود که می خواهند با مدیران صحبت کنند، اما امروز فضای لابی و زارتخانه تغییر کرده است. چراغ ها خاموش و تعداد مراجعہ کنندگان به انگشتان یک دست هم نمی رسد، علت این اتفاق درر کود تولید نیست؟

سیاست این بود که وزارت صنعت، معدن و تجارت به فعالیت ستادی خود برگردد. حجم وسیعی از متقاضی و ارباب رجوع برای دیدار با مدیران و گرفتن امضا هیچ معنا و مفهومی ندارد. ما باید به گونه ای برنامه ریزی و طراحی کنیم که تولید کنندگان درگیر آمد و شد به وزارتخانه نباشند. با توجه به شاخص های تولید، نمی توان رکود را تأیید کرد. هفته گذشته عدم ساخت را طی بخشنامه ای اعلام کردیم، قرار شد ۱۷۶ ردیف تعرفه ای صرفاً در قالب کارتابل فنی عدم ساخت آن انجام شود (ممنوعیت واردات کالاهایی که امکان ساخت آن در کشور وجود دارد) و در این میان هیچ استانی حق نامه نگاری ندارد. ما باید تمام سعی خود را انجام دهیم تا تعداد مراجعان به وزارت صمت کم شود.

■ با توضیحاتی که ارائه کردید برای سال آینده هیچ بحرانی را برای بخش صنعت پیش بینی نمی کنید؟

ما در فضایی صحبت می کنیم که نسبت به سال ۹۷ تغییرات زیادی داشته است. ما در شرایطی کار می کنیم که پویایی آن زیاد و محیط مرتب در حال تغییر است. سیستم برای آن که خودش را بازبانی کند باید چابک و چالاک باشد.

■ وزارت صمت سناریویی دارد که اگر شرایط تحریم بدتر شد، برای تولید کنندگان راهکاری داشته باشد؟

چند کار به صورت همزمان در حال انجام است تا اثرات منفی تحریم ها کاسته شود. اولین فعالیتی که در دنبال می کنیم، ساخت داخل است که در دو بخش در حال پیگیری است. یک بخش در قالب میزهای تولید داخل یا همان نهضت ساخت داخل که به صورت متمرکز در حال پیگیری است. دیگری قانون حداکثر استفاده از توان واحدهای تولیدی و خدماتی است. این امر دستاوردهای بزرگی برای کشور خواهد داشت. در قالب این طرح ها می توان درصد خودتکایی را حداقل در ۳۵ درصد صنعتی ارتقا داد. موضوع دیگری برنامه های کوتاه مدت ۲ ساله و ۵ ساله با همکاری بخش خصوصی است. از ابزارهای موجود کشور هم می خواهیم بیشترین بهره را ببریم. بحث دیگری که با جدیت در حال پیگیری هستیم، توسعه صادرات است. کالاها و شوهرهای جدید، برای افزایش صادرات مدنظر قرار گرفته شده اند و سازمان توسعه تجارت در حال برنامه ریزی است. هدف افزایش استفاده از ظرفیت واحدهای صنعتی است.

■ در کدام حوزه خودتکایی در تولید افزایش پیدا کرده است؟

اگر بخواهیم به صورت رتبه ای به این مقوله نگاه کنیم، اولین بخش صنعت خودر است. در حوزه خودرو سه میز ساخت داخل به ارزش ۲۷۵ میلیون یورو در صنعت مخابرات با دو میز ساخت داخل با حدود ۱۱۸ میلیون یورو قرارداد منعقد شده است. این موارد تفاهنامه نیست، بلکه قرارداد است که به منزله تضمین ساخت داخل بیشتر باشد، مشکلات تولید کمتر پتروشیمی بوده است که ارزش قرارداد آن برای داخلی سازی ۹۲ میلیون یورو بوده است. چهارمین حوزه صنعت فولاد است که ساخت داخل آن به صورت تفاهنامه است و ارزشش بالغ بر ۴۳۰ میلیون یورو دارد. امیدوارم با سرعت این تفاهنامه ها به قرارداد تبدیل شود. تمام این موارد جایگزین واردات خواهد شد.

■ چقدر از این قراردادها و تفاهنامه ها با بخش های نظامی و دفاعی کشور بوده است؟

تعداد خیلی کمی بوده است، مثلاً در حوزه خودرو بین ۷ تا ۸ مجموعه قرارداد منعقد کردند. هدف ما این است که صنایع کوچک و متوسط (این طور درگیر کنیم، تا آنها فعالیت خود را توسعه دهند.

■ وزارت صمت تا چه حد به این جمله اعتقاد دارد

که تولید به هر شکلی در کشور اتفاق بیفتد؟

ما کشوری هستیم که در سنوات گذشته مسائلی بر ما مترتب شد که بیشتر مسائل پیرامونی بوده است. اگر امروز تولید داشتیم چه اتفاقی می افتاد؟ همین صنعت خودرویی که همه از آن انتقاد می کنند اگر وجود نداشت چه اتفاقی رخ می داد، واردات خودرو چگونه ادامه می یافت و قیمت ها به کجا می رسید؟ ارزان ترین خودروی بازار جهانی اکنون ۱۰ هزار یورو است، اگر یک میلیون از آن وارد می شد چقدر ارز از کشور خارج می شد؟ در حوزه لوازم خانگی هم اوضاع به

سیاست این بود که وزارت

صنعت،

معدن و

تجارت به

فعالیت

ستادی خود

بر گردد. حجم

وسییعی از

متقاضی و

ارباب رجوع

برای دیدار

با مدیران و

گرفتن امضا

هیچ معنا

و مفهومی

ندارد. ما باید

به گونه ای

برنامه ریزی

و طراحی

کنیم که

تولید کنندگان

درگیر آمد و شد

به وزارتخانه

نباشند

این شکل است. با این اوصاف ما باید تولید را در راستای خودتکایی و استقلال صنعتی دنبال کنیم.

■ این امر نگران کننده نیست که بازار به صورت انحصاری دست چند مجموعه است؟ این مهم به طور قطع باعث افت کیفیت می شود چرا که رقابتی هم وجود ندارد؟

رقابت جزو اصول توسعه صنعتی است، یعنی ما نمی توانیم تولیدی داشته باشیم که نیاز مشتریان را در داخل کشور تأمین نکند و نمی توانیم تولیدی داشته باشیم که مازاد آن را نتوانیم صادر کنیم. آن کسی که سرمایه گذاری می کند، مهم ترین غمغه اش این است که کالایی را تولید کند که امکان فروش و صادرات آن را داشته باشد، نمونه آن صنعت غذا است.

صنعت غذا متفاوت است، در این بخش پیشرفت ها مشهود اما در خیلی از حوزه ها در حال درجا زدن هستیم.

۹۷ درصد صنعت غذا به معنای واقعی خصوصی است. وقتی بنگاهی به صورت خصوصی اداره می شود بهره روی و نوآوری آن بیشتر است. در حوزه پوشاک، فرش و دارو هم پیشرفت های خوبی حاصل شده است.

■ بعد از اینکه از واردات لوازم خانگی جلوگیری شد، شاهد کالاهای تقلبی و تولید زیرپله ای هستیم، علت را در چه می دانید؟

در حوزه لوازم خانگی و کالاهایی که قاچاق پذیر هستند، قانون الزام کرده است که وارداتی و تولید داخلی شناسه داشته باشند. این شناسه برای آن است که کالا قابل کنترل باشد تا امکان تشخیص کالای اصیل از کالای تقلبی فراهم شود. آن چیزی که در بازار لوازم خانگی اهمیت دیگری دارد، قابلیت اطمینان است. وقتی یک برند معروف تقلب می شود، از قابلیت بالای اطمینان آن برند استفاده شده است، لذا تنها موضوعی که می تواند از چنین امری جلوگیری کند، شناسه است. تولید کنندگان باید بپذیرند در بازه زمانی مشخص به شناسه کالا بیبوندند و نباید مقاومت کنند. به هر ترتیب ما اکنون واردات لوازم خانگی نداریم و آن هایی که به عنوان برند خارجی در بازار عرضه شدند یا قاچاق هستند یا تقلبی (البته احتمال دارد که به صورت قانونی وارد شده باشند که ثبت سفارش آنها قبل از سال ۹۷ بوده، اما تعداد چنین لوازم خانگی خیلی کم است)، از این رو تولید کنندگان لوازم خانگی برای حفظ بازار خود باید شناسه را بپذیرند.

■ کاهش تولید خودرو چه زمانی جریان خواهد شد؟ تولیدات خودرو سازان تا چه زمان روند منفی طی خواهد کرد؟

تا تیرماه صنعت خودرو تحریم نبود و بعدش هم سه ماه فرصت داده شد. بدین جهت از خودروهایی که تولید شده اند استفاده می شود، اما تحریم جدی صنعت خودرو شروع شد، اگر میزان تولید را از آذرماه تا بهمن کنترل کنید می بینید که کاهش تولید خودرو، در حال جریان است، با این تفاوت که بخشی از سی کی دی ها را در کشور نداریم و برای جریان آنها باید سه برابر تولید کنیم، یعنی چون ساندرو تولید نمی شود باید جای آن سه دستگاه خودرو به مشتری داده شود. فشار به تولید داخل بسیار مضاف شده است. روند تولید خودرو مثبت شده است و قطعاً سال آینده وضعیت تولید خودرو بهتر خواهد شد. از سویی تعهدات کمی ایجاد کردیم، تعهدی که از سال گذشته در کمیته خودرو برای مجوزهای پیش فروش شروع کردیم، نسبت به مدت مشابه قبل اش یک سوم شده است.

■ یعنی مانند سال گذشته بدون پشتوانه تولید، پیش فروش انجام نشده است؟

به هیچ عنوان چنین کاری را انجام ندادیم. **■ خودرو سازان با عنوان پیش فروش، نقدینگی خود را افزایش ندادند؟**

برای تنظیم بازار و تأمین نقدینگی بنگاه اجازه ندادیم خودرو سازان تعهدی دهند که نتوانند آن را محقق کنند. **■ آیدار خواستی از سوی خودرو سازان بوده است؟**
بله درخواست زیاد بوده است اما ما اجازه پیش فروش ندادیم. وزارت صمت، خودرو سازان

نکته

از مصاحبه

در مقطع فعلی به

جهت واقعی شدن

نرخ ارز، تولید انواع

کالاها صرفه اقتصادی پیدا

کرده و واردات توجیه فنی و

اقتصادی خود را از دست

داده است

عمق ساخت

داخل، زمانی رشد

می کند که مسائل

محیطی و پیرامونی داخل

کشور هم حل شود. بدین

جهت نیازمند حذف

بخشنامه های زائد و

قراردادهایی هستیم که

اجازه نمی دهد تولید مسیر

خود را برود

در این میان در

بعضی از کالاها با

باور تولیدات

داخلی، بازار جدید صادراتی

پیدا شده است

در این میان

بنگاه های مختلف

تولیدی به ما اعلام

کردند که به مدار تولید

برگشتند و برخی از واحدهای

صنعتی که شیفت کاری

خود را کاهش داده بودند،

مجدد نسبت به افزایش

شیفت کاری خود اقدام

کردند

حمایت های

دولتی باید تا زمانی

باشد که واحدهای

صنعتی به بلوغ برسند و

بتوانند در داخل و خارج از

کشور جایگاه خود را پیدا

کنند

عمده اعتراض

تولید کنندگان به

ضوابط، مصوبات،

بخشنامه ها و برخی از

محدودیت ها (موانع تولید)

برمی گردد که برخی از آن با

عنوان تحریم داخلی یاد

می کنند

در شرایط حاضر،

هر چقدر عمق

ساخت داخل

بیشتر باشد، مشکلات تولید

کمتر است. واحدهایی که

تولیداتشان واردات محور

(مونتاژکار) بوده است،

امروز بیشترین مشکل را

دارند

هیچ جای دنیا

حتی در آزادترین

اقتصادها، دولت

دستش را از کسب و کارها بر

نمی دارد. به عنوان مثال

کشور آمریکا، رفتارهایی که

در تعرفه ها، خروج از

پیمان ها، ایجاد الزام مبنی بر

اینکه با کدام کشورها

همکاری نشود و سایر موارد،

جنبه دخالت در اقتصاد

دارد

آن کسی که

سرمایه گذاری

می کند، مهم ترین

دغدغه اش این است که

کالایی را تولید کند که امکان

فروش و صادرات آن را

داشته باشد؛ نمونه آن

صنعت غذا است